

אמנם ע"פ כהנ"ל שהפסוק הנה ישכיל עבדי קאי על מלך המשיח, צריך להבין אך מתאים פירוש זה עם פירוש רש"י ומפורשי התנ"ך שפסוק זה קאי על כל ישראל, שלעתיד לבוא הנה כל אחד מישראל ישכיל ירום ונשא גוי. וצריך לומר שבאמת הנה ב' הפירושים מתאימים הם. והיינו דזה גופא שכל ישראל יהיו כבחי' ישכיל גוי הנה זה ע"י שמלך המשיח עצמו ישכיל וגוי, שעצ"ז יגלה בחי' זו בכל ישראל, שזהו מ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, היינו שענינו של מלך המשיח שלא זו בלבד שהוא עצמו יהי' בבחי' נעלית ביותר, אלא שהוא יגלה אלקות בכל ישראל, וכמו שה"י גילוי אלקות ביציאת מצרים, ועוד למעלה יותר מהגילוי שה"י ביציאת מצרים, בבחי' נפלאות.

ב) והנה מטעם זה שהגילוי דלע"ל יהי' באופן נעלה יותר מהגילוי ביציאת מצרים, יש ג"כ חילוק בין קריעת ים סוף שה"י בשעת ליל גזרים, כמ"ש: והניף ידו על הנהר גוי והכחו לשבעה נחלים. והנה"ו, ככללות ענין קריעת הימים והנהרות מצינו ג' אופנים. קריעת ים סוף שה"י בשעת יציאת מצרים שנבקע ל"ב גזרים, בקריעת הנהר לע"ל שה"י ליל גזרים, כמ"ש: והניף ידו על הנהר גוי והכחו לשבעה נחלים. והנה"ו, הכניסה לארץ נבקע לקרע אחד, אלא שה"י קרע רחב כוהר"ו, שדרכו עברו כל השכטים, ובקיעת הנהר דלעתיד שה"י ליל נחלים. והחילוק באופני הבקיעה הוא לפי החילוק באופני הגילוי אלקות שבג' זמנים אלו. דהנה, כללות הענין דקריעת ים סוף ה"י בשכיל ענין רוחני, דאי אפשר לומר שהצורך דק"ט ה"י בשכיל להטביע את מצרים, שהרי כמה דרכים למקום וה"י אפשר לאבדם באופן אחר. ומטעם זה אי אפשר לומר ג"כ שהצורך דק"ט ה"י בשכיל הצלת בני ישראל, וכפרט לפי מ"ש התוספות: דבאותו צד שירדו כאותו צד עלו. ובהכרח לומר שהענין דק"ט ה"י בשכיל ענין חב' שה"י ביציאת מצרים, דהנה ביציאת מצרים הנה מלבד הצלת בני ישראל בנשמות, ה"י בזה עוד ענין, שיציאת מצרים היתה הכנה למתן תורה, כמ"ש: בהוציאך את העם ממצרים תעבדוך את האלקים על החור חזו, וכמו"כ הו"ע דק"ט, שה"י הכנה למתן תורה.

(11) ראה פדר"א פמ"ב וברד"ל שם. ים סוף לגזרים הנ"ל (סה"ע שם ע' רח מביטח בשלח יד, טו. פרשי' תהלים קלו, ואילך), ובהנמנו שם.
 (14) ראה סוטה לר, א.
 (15) ערכין טו, א.
 (12) יעשי' יא, טו.
 (13) בכל תבא לקמן — ראה ד"ה לגזרו שמות ג, יב.
 (16) שמות ג, יב.

כס"ד. אחרון של פסח, ה'תשי"ז

(הנחה בלתי מוגה)

דנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד, ופירש בתרגום דפסוק זה קאי על מלך המשיח (עברי משיחא), וכך איתא במדרשים². ומונה בכתוב ה' מעלות, ישכיל ירום ונשא וגבה מאד, לפי שמשיח הוא למעלה מג' האבות, משה רבינו ואדם הראשון³. וכזה שמשיח הוא למעלה מאדה"ר יש כמה דעות⁴, אם הוא למעלה מאדה"ר אחרי החטא, או למעלה מאדה"ר גם קודם החטא ולמעלה יותר. והנה, ענין זה שמשיח הוא למעלה ממה רבינו, מתאים עם מ"ש: כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, היינו שהגאולה העתידה שתה"י ע"י מלך המשיח היא כד"י נפלאות לגבי הגאולה דיציאת מצרים שהיתה ע"י משה רבינו⁵. והיינו, דעם היות שמשה הוא גואל ראשון וגואל אחרון, מ"מ, הרי הגאולה העתידה בפועל תה"י ע"י מלך המשיח, שהוא דוקא יגלה ונפלאות שה"י לעתיד. ויובן זה ע"ד המבואר במ"א בענין פנימיות עתיק שהוא למעלה מפנימיות אבא, דעם היות שפנימיות אבא הוא פנימיות עתיק, מ"מ איך זה דומה לפנימיות עתיק כמו שהוא במקומו, והיינו דפנימיות עתיק כמו שהוא במקומו הוא למעלה מפנימיות עתיק כמו שהוא נמצא בפנימיות אבא. ועפ"ז יובן מעלת מלך המשיח על משה רבינו, דמשה קבל תורה⁶, דתורה היא פנימיות העכמה, והיינו שמשה הוא פנימיות אבא, ופנימיות אבא פנימיות עתיק, ולכן הנה משה הוא גואל ראשון וגואל אחרון, אבל מ"מ הנה מלך המשיח הוא למעלה יותר, להיותו כד"י פנימיות עתיק כמו שהוא במקומו, שהוא למעלה מפנימיות אבא פנימיות עתיק.

(1) יעשי' נב, יג.
 (2) תחומא תולדות יד (ובהוצאת באבער כו. חז"א קפ"א, ב.
 (3) ראה ד"ה תהיף ותהיף בלקי"ת ע' א, ושם.
 (4) ראה ד"ה לגזרו ים סוף לגזרים תה"ה משפטים.
 (5) ראה ד"ה יצא וד"ה וישלח בהמשך תרס"ג. סה"ע תערוב' תרע"ז ע' כה. תרע"ז ע' 9.
 (6) ראה ד"ה לגזרו ים סוף לגזרים תה"ה (סה"ע תרע"ז ע' ד).
 (7) ראה ד"ה לגזרו י"ט לגזרים תה"ה (סה"ע שם ס"ע וסה ואילך). ד"ה הנחל תרע"ז.
 (8) ראה לקי"ת נצבים מט, ד. וש"ע.
 (9) ראה תבא לקמן — ראה ד"ה לגזרו שמות ג, יב.
 (10) אבות רפ"א.

הרי הם נפרדים ממקורם, דאף שבשכלם הם מבינים ומשיגים שישנו חיית אלקי שמח' ומהוה אותם, מ"מ, הרי זה רק בהשגת השכל בלבד, אבל כעצם מציאותם הם נפרדים ממקורם. נמצא שישנו הפיש כללי בין ים ויבשה, והוא ע"ד החילוק בין אצילות וכי"ע, שהוא חילוק גדול ביותר, עד כדי כך שההמשכה מאצילות לכי"ע היא ע"י הפרטא דקא, וע"ד החילוק בין אצילות לכי"ע הוא גם החילוק בין ים ויבשה.

והנה גם בבחי' ים עצמו ישנם כ' ענינים, כדאיתא בזהר²² שבים עצמו ישנם גונין וארביין, היינו דגים וספינות, דאף ששניהם נמצאים

בהים, מ"מ, כעצם ענינם יש הפרש ביניהם, עד שהם הפכים זה מזה, והרגים הם קשורים בחיותם ומרגישים את חיותם, ומכ"ש שאף ענינם להפסיק ממקורם, אלא אדרבה, כל ענינם ומציאותם הוא שהם דבוקים במקורם, משא"כ הספינות, הנה אף שגם הם נמצאים בהים, מ"מ, כל ענינם הוא להפסיק בין הים להדבר שנמצא בהספינה, שהרי ענין הספינה הוא שכאשר צריך להעביר אדם או סחורה ממקום למקום, וכדי לעבור למקום פלוני צריך להיות החילוך ורך הים, אזי צריכים להעבירם ע"י הספינה, ונמצא, שכל ענין הספינה היא להפסיק בין מי הים להאדם או הסחורה שנמצא בהספינה. ועד"ז יוכן כללות החילוק בין נשמות ומלאכים, והנשמות הם כמו נוני ימא, שהרי כל אחד ואחד מישראל אמר נשמה שנתת בי סחורה היא²³, ומכ"ש נשמות דאצילות שהם בתכלית הביטול מציאות, וכל ענינם הוא שהם דבוקים במקורם, עד שאין בהם שום מציאות לעצמם, אלא כל מציאותם היא אלקות, וכדאיתא בזהר²⁴ מאן פני האדון הרי' דא רשב"י. משא"כ המלאכים הם ע"ד הספינות, שהרי המלאכים הם בעלי חומר וצורה, גוף ונפש, דאף שהגוף שלהם הוא מב' יסודות הדקים דאש ורוח, וכזה גופא הרי הם מוחתנות ב' יסודות הדקים, וכמ"ש הרמב"ם²⁵ ע"פ²⁶ עושה מלאכיו רוחות משרתתו אש לרהט, שגוף המלאכים הוא מוחתנות ב' היסודות דרוח ואש, דכמו שהם נעשים שלוחי ההשפעה הם מיסוד הרוח, וכמו שהם סוככות את הכסא הם מיסוד האש²⁷, אבל אעפ"כ הרי הם בעלי גוף, אלא שגופם הוא

22) ה"ב פת, ב. נתבאר בביאורו¹⁷ ד"ה שנה זו לקמן ע' שיד ואילן, וש"י.
25) בסוף שער הגמול. הובא בת"א בראשית ד, ב. לקי"ת ברכה צת, א.
26) תהלים קד, ז.
27) וראה צינוני פ' באשת. הובא בלקוט ד"ה לבהן כ"ר מאן פני האדון דש"פ חב"א חודש ערך מלאכים ס"ח.

ג) ולדבין

כל זה צריך להקדים תחלה ביאור ענין ים ויבשה¹⁷. דאיתא בספרי קבלה שספירת המלכות נקראת בשם ים ויבשה (ארץ). והנה, והפרש בין הים ויבשה אינו מצד הכוראים שבהם, שהרי כל מה שיש בים יש ביבשה וכל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה¹⁸, אי"כ הרי ההפרש בין הים לייבשה אינו מצד הכוראים שבהם, כי אם מצד עצמם. והיינו שישנו הפסק וחילוק כללי בין ים לייבשה, שיש גבול שבו מסתיים חתום הים ומתחיל היבשה. ומשום הפסק וחילוק כללי זה הנה הכוראים שבים מיד כשפורשים מהים לייבשה הרי הם מתיים, וכוראי היבשה שבים ים לייבשה. ועפ"ז יוכן מה שספירת המלכות נקראת בשם ים ויבשה, והיינו שספירת המלכות היא הממוצע בין הכורא והנברא, שלא יהי' תגולות אלקות יותר מכפי המדה. דכדי שיהי' התהוות הנבראים בעלי גבול מהא"ס הבל גבול, הרי זה ע"י ספירת המלכות, שכונסת ואוספת בתוכה כל האורות דאצילות שבבחי' בל"ג, וכמ"ש¹⁹ כל הנחלים הולכים אל הים, ונחלים על הספירות דאצילות, והם הולכים אל הים, היינו, שספירת המלכות כונסת ואוספת בתוכה ומעלמת עליהם שאלהם שפירות דאצילות, והם שפירות המלכות נעשית שרת ומקור לנבראים. והנה שהמלכות וע"ז הנה חיצונית המלכות נעשית שרת ומקור לנבראים. והנה שהמלכות נקראת בשם ים ויבשה, דים הוא פנימיות המלכות שכונסת בתוכה כל הספירות ומעלמת ומבלת עליהם שלא יתגלו לחוץ, וכנ"ל שיש חוץ וגבול שער כאן הוא תחומו של הים, ועי"ז הנה חיצונית המלכות נעשית בשם ארץ נעשית שרת ומקור לנבראים, דמצד חיצונית המלכות נמשך כח הפועל כנפעל שמהוה את הנבראים שביין בחי' ים ויבשה, שהם חיצונית המלכות מהנברא. והנה, מצד החילוק שביין בחי' ים ויבשה, שהם חיצונית המלכות ופנימיות המלכות, ישנו חילוק גם בין כוראי הים וכוראי היבשה. דכוראי הים הם נמצאים במקום חיותם ומרגישים את חיותם שזהו כל מציאותם, וכדאיתא בגמרא²⁰ שמיד שפורשים מן הים הרי הם מתיים, וכפרט לדעת רשב"י²¹ שהנברא מן המים הרי הוא כמים עצמו. משא"כ כוראי היבשה

17) ראה גם לקי"ת צו ד, ב. שפר האמונה פני' ב, צד, א ואילן. ביאורו הוה ד"א.
19) קהלת א, ז. וראה גם אמרי אה"י תקי"ע ע' עז ואילן. אה"ת בשלח ע' תקפת במאמר אמרי' האמצעי ויקרא ד"ה ע' ואלן. המשך והחיים תול"א (סד"מ תרל"א שס"ט ואילן. סד"מ תרנ"ט ע' קמת. ד"ה ויט משת תרתי'. תרתי"ן.
18) ראה גם לקי"ת צו ד, ב. שפר האמונה פני' ב, צד, א ואילן. ביאורו הוה ד"א.
19) קהלת א, ז. וראה גם אמרי אה"י תקי"ע ע' עז ואילן. אה"ת בשלח ע' תקפת במאמר אמרי' האמצעי ויקרא ד"ה ע' ואלן. המשך והחיים תול"א (סד"מ תרל"א שס"ט ואילן. סד"מ תרנ"ט ע' קמת. ד"ה ויט משת תרתי'. תרתי"ן.
20) ראה ברכות סא, ב. ע"ז ג, ב.
21) מקראות פ"ז מ"ז. ידים פ"ב מ"ב.

ומצאים הם בהעלם ואינם מתגלים לחוץ, ועי"ז הנה בחי' ה' שתתי' בחי' יכשה נעשית שרש ומקורו לאצילות. וכמו"כ הוא גם בכללות ההשתלשלת, שהי"ע ביי"ע הכללים כמו שהם מהחיים מבחי' מלכות דא"ס שקודם הצמצום, שהוא בחי' מל' דאצילות דכללות, יש בזה ג"כ ב' בחי', ים וארץ, שעי"ז נעשה הצמצום ומקום פנוי לעמידת העולמות, כמבואר במ"א³⁵.

ד) אמנם

כל זה הוא מצד סדר ההשתלשלות, דהשמים שמים להי"ו והארץ נתן לבני אדם³⁶, והיינו שמצד הממוצע דספירת המלכות נעשה הפסק בין הבחי' העליונה להבחי' התחתונה, וכמו בין אצילות לבי"ע, שזהו עי"ו בחי' הים והיבשה שבמלכות. אמנם כמתן תורה נעשה ביטול הגזירות³⁷, כמ"ש³⁸ וירד הו"ו על הר סיני ואל משה אמר עלה אל האלקים, היינו שנעשה חיבור אצילות ובי"ע, שגם כמו שבי"ע הם במציאותם מתחברים הם עם אצילות כב' אוינים, בדרך העלאה ובדרך המשכה. ולזה הי' צריך להיות ההכנה דקריעת ים סוף, כמ"ש³⁹ הפך ים ליבשה, שהי' החיבור דים ויבשה, וחיבור זה הי' כב' אוינים, כיודע ב' הפורשים שבוהו והאוי"ל על הפסוק⁴⁰ ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה, פירוש הא', ויבואו בני ישראל היינו נשמות דאצילות, בתוך הים ביבשה, שנמשכו ותגלו מאצילות לבי"ע⁴¹. ופירוש הב', ויבואו בני ישראל, שנשמות דבי"ע, בתוך הים, שנחשלו לאצילות, ביבשה, כפי שהם במציאות דיבשה, היינו, שלא התכסלו ממצאותם, אלא כמו שהם במציאותם דבי"ע התעלו לאצילות⁴². וזהו מה שקיי"ס הי' הכנה למתן תורה. וכמ"ש⁴³ והמים להם חומה מימינם ומשמאלם, ואיחא במדרש⁴⁴ שימינים הוא החורה ושמאלם אלו תפילין, כללות כל המצוות, דהוקשה כל החורה כולה לתפילין⁴⁵, וזהו והמים להם חומה מימינם ומשמאלם, שכל ענין קיי"ס הי' בשביל ימינים ושמאלם, שהם תורה ומצוות.

ה) ודנה

כשם שקודם מתן תורה הי' צריך להיות קריעת ים סוף, שהי"ע הבקיעה בספירת המלכות עולם הדיבור כני"ל, הנה כמו"כ צ"ל ענין של בקיעה גם קודם ביאת המשיח שיצלה פנימיות

(35) ראה מאברי אדמו"ר הזקן תקי"ע (41) פני"ח שער חג המצות פ"ח. שער שם. אות"ת בשלה שם (ע' תקע ואילן).
(36) תהלים קטו. טו.
(37) מתחומא ואתא טו. שפוי"ד פ"יב, ג.
(38) יתרו יט. ב. משפטים כד, א.
(39) תהלים טו, ו.
(40) בשלה ד', כב.
(41) ראה מאברי אדמו"ר הזקן תקי"ע (41) פני"ח שער חג המצות פ"ח. שער שם. אות"ת בשלה שם (ע' תקע ואילן).
(42) זתר שבתה"ת 22.
(43) בשלה ד', כח.
(44) מדרש אבכ"ר הובא בילקוט שמעוני עה"פ.
(45) תהלים לג, ו.

דק ביותר, ומצד הגוף נעשה העלם והסתור גם על הנפש, שאינם יכולים להיות כביטול האמיתי, דמשום זה הנה גם במלאכיו ישים תהלה²⁸. וככללות הרי הגוף הוא בהגבלה, כמאמר²⁹ מלאך בשליש עולם עומד, ולפי כ' הפירושים שבהה"ו³⁰ הרי זה הגבלה.

והנה

כל זה הוא כבי"ע ואצילות הפורטיים, שההמשכה מאצילות לבי"ע היא ע"י הממוצע דספירת המלכות, דענין הממוצע הוא שיש בו ב' בחינות, והיינו בחי' ים וארץ שבספירת המלכות, כמשנת"ל שפנימיות המלכות כונסת בתוכה כל האורות דאצילות ומעלמת עליהם שלא יתגלו לחוץ, ועי"ז נעשית חיצוניות המלכות שרש ומקור לבי"ע. וזהו גם מה שהמלכות נקראת בשם דיבור, כמ"ש³¹ בדבר הו"ו שמים נעשו, דכריבור יש ב' ענינים, מה שהוא מלה, ומה שהוא מעלים. דהנה, ענין הדיבור אינו רק ענין הגילוי מה שמגלה לזולתו, אלא ענין הדיבור הוא גם ענין התעלים, ודאי לזה, שהרי אם הזולת אינו בר שכל, הנה אף ששומע כל פרטי הדיבור, מ"מ, לא יכין עי"ז מאומה, והיינו לפי שהאוחיות הם מעלילים על השכל. ועוד זאת, שכללות ההשפעה שעי"י הדיבור הוא רק חלק עשירי בכלב כידוע, ועוד זאת, שגם חלק זה שמתגלה עי"י הדיבור הרי הוא גם מתעלים על ידו, כמזכך ממאד"ל³² שער מ' שנין לא קאי אדעתא דרבי, והרי גם מה שקאי אחרי מ' שנין הוא עי"י ההשפעה שהשפיע לו הרב באוחיות אלו, ומי"מ הנה עד מ' שנין לא קאי, והיינו לפי שאוחיות הדיבור הם מגבילים ומעלילות על השכל. וול'העיר, שכשם שענין הדיבור שבעשרה מאמרות שבהם נברא העולם³³ הוא גם מעלים (וכנ"ל בענין ים ויבשה שבמלכות), הנה ער"ז יוכן ג"כ בענין עשרת הדרכות שהם מכוונות כנגד העשרה מאמרות³⁴, שהם ג"כ מעלילות על הפנימיות, שלכן הנה פנימיות התורה נקראת בשם ריץ וריץ דרויזן. והנה, כשם שהוא כבי"ע ואצילות, כמו"כ הוא גם בההמשכה שלמעלה מאצילות באצילות שנעשית ע"י הממוצע דכתי, שיש בו ג"כ ב' בחי', כתי' עליונה שבתחתון וכתי' תחתונה שבפעליון, דכתי' תחתונה שבפעליון הוא כתי' ים הכונסת ואוספת כל האורות שלמעלה מאצילות, וככתי' זו

(28) אורב"ו ית.
(29) ב"ר פס"ח, יב.
(30) ראה סד"מ תרס"ב ע' שנא. תשי"ח (34) וד"ג יא, ב ואל"ך. וראה גם חז"כ ע' 280. ובכ"מ.
(31) תהלים לג, ו.
(32) ראה עי"ז ה' ב.
(33) אבות רפ"ה.
(34) וד"ג יא, ב ואל"ך. וראה גם חז"כ ע' 280. ובכ"מ.
(35) תהלים לג, ו.

ממנו מודות, ועוד זאת, דגם השכל ששייך להתלבש באותיות, הנה ע"י האותיות נגבל הוא יותר, כיכן שהאותיות הם מגבילים אותן. ונמצא, דכמו שאותיות התיכור אף שהם מגלים לולתו הרי הם מעלמות על הפנימיות, ועי"ז דוקא הם מגלים לולתו, הנה כמ"כ הוא גם באותיות המחשבה שהם מגלים את השכל להאדם החושב או להמרות, שהגילוי הוא עי"ז שהם מודדות ומגבילות את גוף השכל. ולכן הנה כאשר צריך לגלות את פנימיות השכל, וכפדט בביתא המשיחיתגלה פנימיות עתיק שלמעלה מפנימיות אבא, אזי יצטרך להיות הענין דבקיעת המחשבה, שזהו מ"ש והניף ידו על הנהר והכהו גו'.

ו) ועפ"ז יוכן ג"כ טעם ההפרש בין קי"ס שנבקע ל"ב גורים לבקיעת הנהר דלעתיד שיבקע לז' גורים. דהנה קי"ס ענינו לחבר ב"יע ואצילות, ולכן היתה הבקיעה ל"ב גורים, היינו לחבר הי"ב בקר דכ"יע, שהם ד' מהנות שכינה שכל אחד כלול מג', להעלותם באצילות. וכמו"כ הוא גם בענין קי"ס שהוא הכנה למתן תורה, הרי בתורה ישנם ו' קצוות, ששה סדרי משנה, שהם טהור והיפוכו כשר והיפוכו זכאי והיפוכו, והיינו הששה מדות, ולהיותם מדות שע"פ השכל, מדות דתקין, הרי הם כפולות, שהם בהתכללות, ומספרם י"ב. ולכן צריך לחבר הי"ב קצוות שבכ"יע עם הי"ב גבולי אלכסון שבאצילות, וכמ"ש⁴⁸ ששם עלו שבטים, והוא עליית הי"ב שבטים דכ"יע לאצילות. וכמ"כ הוא גם למעלה יותר בענין החיבור דאצילות ולמעלה מאצילות, שגם בשביל זה היתה הבקיעה ל"ב גורים, היינו לחבר הי"ב גבולי אלכסון דאצילות עם ההמשכה שלמעלה מאצילות. אמנם גילוי פנימיות התורה שגלה מלך המשיח, שהי"ע גילוי פנימיות עתיק, הרי הוא למעלה מהשגה דכינה. ולכן הרי הבקיעה דלעתיד לשבעה נחלים, כי, המדות כמו שהם מצד הכנה הם בהתכללות, אבל המדות כמו שהם מצד הרצון, הרי כל מדה ומדה היא בפני עצמה. וזהו כללות התפרש בין ג' הבקיעות. דקיעת ים טוף שהוא חיבור אצי וכ"יע הי' ל"ב גורים, ובקיעת הירדן שהי' כבר אחרי קי"ס שנעשה כבר החיבור דאצילות וכ"יע, והבקיעה הי' כפשוטו בכרי לעבור מעבר לעבר, הנה הבקיעה הי' לקרע אחד, ובקיעת הנהר דלעתיד הרי לז' נחלים, כשביל גילוי פנימיות התענוג מז' התחנות דעתיק שתגלה לעתיד ע"י מלך המשיח, שילמד פנימיות התורה עם כל ישראל, למעלה מהאבות וממשה רבינו ומאדה"ר.

התורה, שהרי בשעת מתן תורה נתגלה רק גליא דתורה, ופנימיות דתורה נתגלה לעתיד דוקא ע"י מלך המשיח, כמ"ש⁴⁹ ישקי מנשיקות פיה, ופרש"י דקאי על פנימיות התורה שיתגלה לעתיד, ולכן הנה גם קודם ביאת המשיח שהוא גילוי פנימיות התורה, יהי צריך להיות ג"כ ענין של בקיעה, אלא שתהי' בקיעה נעלית יותר. והענין כזה, דגליא דתורה הוא אילנא דטור'ר, שהוא בכ"יע, וכללות ענין מתן תורה (דגליא דתורה) הוא המשכת האצילות לכ"יע, ולכן הי' צריך להיות בקיעת המלכות דאצילות, עולם פנימיות התורה הוא אילנא דחי, שהוא באצילות, וגילוי פנימיות התורה לע"ל הוא ההמשכה שלמעלה מאצילות לאצילות, ולכן הנה לע"ל הי' צריך להיות בקיעת עולם המחשבה בכרי שתגלגל הענינים שלמעלה מאצילות באצילות. וזהו מ"ש⁵⁰ והורים הוי' את לשון ים מצרים וגו', שככללות יצטרך להיות גם אז ענין של בקיעה כמו שהי' קודם מתן תורה, אלא שאז תהי' הבקיעה באופן נעלה יותר, כהמשך הכתוב והניף ידו על הנהר והכהו גו', ונהר הוא כחי' מחשבה⁵¹, והיינו שתהי' גם בקיעת כחי' המחשבה. דהנה, ההפדש בין ים ונהר הוא, דמי הים קו' וקיימ⁵², משא"כ הנהר שיוצא ונמשך תמיד. וזהו ג"כ ההפרש בין דיבור למחשבה, משא"כ הנהר עת לדבר ועת להשתוק⁵³, משא"כ מחשבה משוטטת תמיד, דגם כאשר אינו מרגיש שהוא חושב הנה באמת חושב הוא, ור"ל, ממה שאנו רואים לפעמים שפתאום תופס אדם שהוא חושב איזה ענין, ואינו יודע כלל כיצד בא למחשבה זו, והאמת הוא לפי שהיתה אצלו מחשבה שהביאה אותו לכך אלא שלא הרגיש אותה כלל, וכיין שהמחשבה היא משוטטת תמיד, לכך נקראת בשם נהר. ונהר, כמו שנת"ל בענין הדיבור שהוא מגלה וגם מעלים, הנה כמ"כ הוא גם באותיות המחשבה, שהמחשבה היא מגלה וגם מעלמת. וכמו שאנו רואים דאף שהשכל הוא עילה למדות, מ"מ, הרי אפשר שישכיל איזה שכל ולא יהיו ממנו מודות, ורק כאשר השכל יבוא באותיות המחשבה דוקא אזי יתעורר ממנו מודות. ונמצא שהמחשבה מעלמת על עצם השכל, שהרי עצם השכל הוא למעלה מהמדות, וכמחשבה בא השכל באותיות מסודרים, ועי"ז מבלת המחשבה את השכל. והיינו דירביי אור השכל לא שייך כלל שיתלבש באותיות המחשבה ויתעוררו

46) שר"ש א, ב.
 47) ראה גם מבחב כ"ז ניסן שנה זו מ"י.
 48) ראה מקוראות פ"ה מ"ד. פרה פ"ח
 49) ע"פ קהלת ג. ו: עת לחשות ועת לדבר.
 50) חטי"ז ריש ע' פא.
 51) דלבר.

וכמשנת⁶⁰ ל"ש שמשוה הוא בחי' חכמה, אין זה סותר ל"ש כאן שמשוה הוא בחי' בינה, לפי שבשמה יש בה בהעלם גם בחי' נשמתא לנשמתא, והו"ע חכמה וכינה שהם תרין רעין דלא מתפרשין⁶¹, והיינו דעיקרו הוא בחי' נשמה שהוא בחי' בינה, אלא שבהעלם יש בו גם נשמתא לנשמתא שהוא בחי' חכמה. אבל עיקרו הוא בחי' בינה. וכפרט לאחר חטא העגל הרי בודא הוא בחי' בינה בלבד. דהנה, עיקר החיבור וכינה וחכמה הוא מצד שער הנו"ן וכינה, שהוא המחבר את הכינה לחכמה, ואחרי חטא העגל ניטל ממושה שער הנו"ן, כמאור⁶² ל"ש⁶³ חמשים שער בנינה נכראו בעולם וכולם נחתו למשה חסר אחד, כמ"ש⁶⁴ ותחסרהו מעט מאלקם, ומכואר ככתבי האריות⁶⁵ שקודם חטא העגל נתנו לו גם את שער הנו"ן, וכשעת החטא אמרו לו לך רד מגדולתך⁶⁶, שניטל ממנו שער הנו"ן, אך להיות שהיתה כוונתו רצונו, לכן בשעת ההסתלקות החזירו לו, שזוהו שנסתלק בהר נבו, נו"ן בן, כמ"ש כ"ז בכתבי האריות⁶⁷. ונמצא שאחרי חטא העגל הרי בודאי שמדריגת משה הוא בחי' נשמה שהוא בחי' בינה. אוד"ר הוא בחי' חי', כמ"ש⁶⁸ ויהי האדם לנפש חי'. אמנם משיח הוא בחי' יחידה, דאוד"ר שהוא בחי' חי' הוא בחי' חכמה, אמנם משיח שהוא יחידה הוא פנימיות עתיק שלמעלה מהחכמה, גם מבחי' פנימיות עתיק כמו שנמצא בפנימיות אבא. ולכן הנה מלך המשיח ילמוד תורה עם כל י' מדריגות הנו"ל.

וכזה יובן מ"ש רש"י ע"פ והנוף יוד על הנהר בעינים רוחו (רקאי על רוחו של משיח), שאין לו דמיון במקרא. והיינו לפי שגילוי פנימיות עתיק שיגלה המשיח שהוא בחי' יחידה, לא חי' מעולם, דגם בשעת מתן תורה חי' פנימיות התורה בהעלם כנו"ל, וזהו מ"ש רש"י שאין לו דמיון במקרא.

ט) וכזה יובן ג"כ מ"ש במדרש תהלים על פסוק⁶⁹ עלי אלקים נרדף אשלים תודות לך, כל התפלות לעתיד לכרא בטלות והודי' (מזמור לתורה) אינה בטלה, כל הקרבנות בטלות והתורה אינה בטלה

60 ראה גם רד"ה והנוף הנו"ל (סה"מ תרד"ק ע"י קצח).
61 בתולת המאה.
62 ראה הור ח"ב נ"ב. א. ח"ג ד. א.
63 תהלים ת. ג.
64 ספר הליקוטים לזאריז"ל עה"פ.
65 חשא לב, ז ובפרש"י.
66 מר"מ י"א ניסן ח"א ע"י א. ואל"ך.
67 בראשית ב. ז.

ז) אמנם עדיין צריך להבין, הרי גילוי פנימיות התורה שיגלה מלך המשיח יהי ענין של לימוד, היינו שילמוד תורה עם כל ישראל, וצריך להבין⁷⁰ איך שייך שאדם אחד ללמוד עם אלף אלפים כו'. ועוד זאת, שהרי יהי אז תחיית המתים, שיקומו כל נשמות הצדיקים והאבות שלמדו כבר כל התורה, וגם משה רבינו שקבל התורה מסיני, וא"כ יקשה מה שייך שילמוד עמהם מלך המשיח, דמאחר שכבר למדו כבר את כל התורה, אי"כ מה יחדש להם מלך המשיח. והנה, בנוגע לקיישא הב', מה יחדש משיח בתורה, התרוץ הוא בפשיטות, שהרי הלימוד יהי בפנימיות התורה, וכפנימיות התורה כתיב⁷¹ ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, וכוה אינו שייך לומר שכבר למדו את כל התורה, כי רק בגליל דתורה שהיא בהגבלה, שייך לומר שכבר למדו את כל התורה, משא"כ בפנימיות התורה שהיא בלא"א אין זה שייך כלל. וכוה יובן ג"כ מה שהנשמות נמצאים כבר כמה אלפים שנה בג"ע ומתעלים בהשגתם, דאף שכבר למדו כל התורה למטה, מ"מ, מאחר שפנימיות התורה היא בלי גבול, לכן שייך לומר שגם אחרי שלמדו תורה למטה הרי הם עולים תמיד בהשגתם בג"ע. ואחרי כל העלויות שלהם הנה לעת"ל יקבלו ממלך המשיח, שיגלה להם בחי' שלמעלה ממדריגתם. אך עדיין צריך להבין, איך יוכל האחד ללמוד עם כולם כנו"ל.

ח) ויובן ע"פ המכואר כמ"א⁷² כפירוש הכתוב הנה ישפיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד, שתחמשה ענינים אלו הם כנגד החמשה שמות שבנשמה, נפש רוח נשמה חי' יחידה. דהנה, דוד המלך זכה לבחי' נפש, והיינו, דאף שהיו בו גם שאר הבחינות, מ"מ, עיקרו חי' בחינת נפש, וכמו שאומר על עצמו בתהלים הלל נפשי את הו"י⁷³. אלי' הנביא זכה לבחינת רוח, שלכן עלה בסערה השלימה⁷⁴. משה רבינו זכה לבחינת נשמה, דנשמה היא כספירת הכינה⁷⁵, כמ"ש⁷⁶ נשמת שרדי תבינם, ולמשה ניתנו שער בנינה⁷⁷. [ואף שמשוה קבל תורה, ואורייתא מחכמה נפקת⁷⁸,

70 ראה גם לקו"מ צו י"ז, ב. שער האמונה פני' ואל"ך. ר"ה והנוף הנו"ל (סה"מ תרד"ק ע"י ר"א). תרצ"ט ע' 207.
71 דיוש אבי"ש (פ"ה).
72 אויב י"א, ט.
73 ראה ספר הגלגולים פיי"ט. רמ"ז לוח"א ר"ט, ב. אודות י"ך ח"א ע"י רסה. וראה גם רד"ה והנוף הנו"ל (סה"מ תרד"ק ע"י ר').
74 תהלים קמ"א, א.
75 ע"פ מלכים"ב ב. א. שם י"א.
76 ראה גם עץ חיים שער מב (שער דיוש אבי"ש) פ"ה.
77 איוב לב, ת.
78 ר"ה כא, ב.
79 חז"ב סב, א. פה, א. ועוד.

שגם ז"ן יהי זיווגם תדיר. ולכן לא יהי צורך בקבנות כדי לפעול יחוד וז"ן. אמנם מזמור לחודה וקרבן חודה יהיו גם לעתיד, דהנה, גילוי פנימיות עתיק שהי' לעתיד, הרי ההשגה אינה כלי לזה, ולזה צריך ענין הודאה שלמעלה מטו"ך, ולכן מזמור לחודה וקרבן חודה יהיו ג"כ לעתיד, לפי שגילוי פנימיות החודה שיגלה מלך המשיח יהי למעלה מהשגה דבינה, כי אם באופן של חודאה דוקא.

י) ועפ"י יוכן איד יוכל אדם אחד ללמוד חודה עם אלה אלפי אלפים, לפי שאופן לימוד החודה לא יהי בדרך לימוד והשגה, כי אם בדרך ראי'. דהנה, ההפרש בין ראי' לשמיעה הוא, שבשמיעה מקבלים את הענין באופן של פרטים פרטים, היינו שמקבל פרט אחד ואח"כ ערך פרט כו', משא"כ בראי' שרואה את הכל בבת אחת. ודוגמא לזה ממה שמצינו בהאורחות"ל⁸⁴: שראה פעם בשינת צהרים שבת דברים נפלאים שאם הי' רוצה לגלות בדבור הי' צריך לדבר פ' שנים, והיינו לפי שהשגה זו היתה בבחי' ראי' דחכמה. דהנה גם המחשבה היא למעלה מהדבור, ומה שחושבים בזמן מועט בא בדבור המחשבה היא למעלה מהדבור, המחשבה והדבור הם בערך לוי', אבל מה שצריך פ' שנה רצופים כדי לדבר מה שמשיגים בשעה קלה, שזוה"ע שבאין ערוך כלל, הרי זה מצד ראי' דחכמה דוקא. ואם כן הוא בראי' דחכמה, הרי בראיית עצם הנפש על אחת כמה וכמה. וכיון שמשיח הוא בחי' יחידה כנ"ל, ויגלה בחי' יחידה בכל ישראל, הנה הלימוד יהי בבחי' ראיית עצם השמה, היינו יחידה שבנפש. ולכן שייך שאדם אחד ילמד עם אלה אלפי אלפים, לפי שהלימוד יהי בדרך ראי'.

וכנה יוכן תיזוך כ' הפירושים בפסוק הנה ישכיל עברי, פי' התגונם דקאי על מלך המשיח, ופי' רש"י דקאי על כל ישראל, דשניהם אמת. כי כאשר יתגלה במשיח בחי' היחידה, ויגלה פנימיות עתיק, הנה עפ"י ישכיל עברי כפי שקאי גם על כל ישראל, כמ"ש⁸⁵ ישראל עברי יעקב אשר בהדרתו, והיינו לפי שמשיח יגלה את היחידה שבנפש אצל כל אחד מישראל, וילמוד עמו פנימיות החודה בדרך ראיית עצם הנפש.

יב) ודנה כל הגילויים דלעתיד תלויים במעשינו ועבודתנו כמשיך זמן הגלגלה⁸⁶. וזהו דאיתא בכמה האורז"ל עה"פ הנה ישכיל

84 פרי עץ חיים שער קשטה"ש פ"א. 86 ראה תניא רפ"ל"י.
85 ישעי' מא, ת.

לעולם⁸⁶. ויוכן זה ע"פ המבואר כמ"ס⁸⁷ בפירוש דברי המדרש כל המועדים בטלים לעתיד חוץ מפורים⁸⁸, כל הנביאים בטלים חוץ ממגילת אסתר⁸⁹, שאין הכוונה שיכבטלו כפשוטן, שהרי החודה לא תשתנה חי', אלא הכוונה שלגבי הגילוי דלעתיד תהי' כל שמחת המועדים כשרגא כטירה⁹⁰, שהרי שמחת יו"ט יהי' כשרגא כטירה⁹¹, ולעתיד כאשר רודף יוד על הגור, הנה הגילוי דיו"ט יהי' כשרגא כטירה⁹². וכמו"כ כל הנביאים בטלים לעתיד, שיהיו כשרגא כטירה⁹³. דהנה, כל הנביאים נתנבאו ככה ומשה נתנבא כזה⁹⁴, אמנם לעתיד שיהי' גילוי ב"פ זה, כמ"ש⁹⁵ הנה אלקינו זה גוי זה הרי קוינו לך, הנה גם נבואת משה תהי' כשרגא כטירה⁹⁶, כיון שאז יתגלה לא רק אלקינו זה, דקאי על ז"א, אלא גם זה הרי, דקאי על עתיד⁹⁷. וכמו"כ כל התפלות בטלות לעתיד, שהרי תפלה כפשוטה ענינה שידא אדם שואל צרכיו כטלות לעתיד, וכיון שלעתיד לבוא יהיו כל הצרכים בשלמות, לא יהי צורך בהענין דבקשת צרכיו. וכמו"כ כל הצרכים בשלמות לעתיד, שהרי ענין הקבנות כפשוטו הוא לכפר על החטאים, והרי לעתיד לא יהי שייך כלל ענין החטאים. וגם לפי פירוש הפנימי דקרבנות מלשון קירוב⁹⁸, הנה לעתיד לא יהי צורך גם בזה. והענין בזה, שענין הקרבן הוא קירוב דק"ב"ה בשכנתו⁹⁹, שה"ע יחוד ז"ינ שגשג בו, וכידוע¹⁰⁰ שיהודי ז"ינ אינו כמו יחוד אור"א שגם בזמן הזה הם תוין רעין ולא מתפרשין¹⁰¹, שזיווגם תדיר לצורך קיום העולמות¹⁰², משא"כ ז"ינ שזיווגם רק לפרקים, ולכן יש צורך בענין הקרבנות שעל ידם נעשה יחוד ז"ינ. אמנם, לעתיד לבוא כתיב¹⁰³ כיום ההוא יהי גר, כ"פ י"ד¹⁰⁴, היינו, שיהי' (זו"ן) יהי כמו י"ה (אור"א), היינו,

86 ראה גם ד"ה מזמור לחודה רי"ט. 87 ח"א ע' פט. תרנ"ז ע' קנד. ד"ה תהיל
כסלו שנת זו.
88 רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"א-ב.
89 ראה ד"ה באחי לגבי הישיבת פ"ב.
90 סה"מ הישי"ע ע' 113. ורש"י.
91 מדרש משיל רפ"ט.
92 ירושלמי מגילה פ"א ה"ה.
93 ע"פ לשון חז"ל - חולין ס, ב.
94 ראה לקויות דרושים לשמ"ע פת, ד.
95 ספרי ופרש"י ר"פ מטות.
96 ישעי' כה, ט. שמ"י ספ"ג. דרושים
שהערות הבאה.
97 ראה רמ"ז לח"א קלה, א. ד"ה
98 ראה משה תר"ה. תרנ"ד (סה"מ תר"ה)
99 רבא משה תר"ה. תרנ"ד. ר' ועוד.
100 וברי' יד, ט.
101 ל"ה להאורז"ל עה"פ. תובא בלקויות
102 במדבר ג, ד. ועוד.

בס"ד. ש"פ קדושים, מבד"ח אייר, ה'תשי"ז

(הנחתה בלתי מוגבלת)

כ"מ צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאותי, וצריך להבין מה שהכתוב מרמז הנגאלה העתידה לגאולת מצרים, הרי הנגאלה העתידה תהי' למעלה הרבה יותר מאשר גאולת מצרים, וכמ"ש בפסוק זה גופא שהנגילוי דגאולת העתידה יהי' באופן של נפלאות לגבי יציאתנו, וכפרט עפ"מ"ש בילקוט ע"פ זה⁷, נסים וגבורות שאני עתיד לעשות עם הבנים לא הראיתי להאבות, דכתיב אראנו נפלאות, וכד"א⁸ לעושה נפלאות גדולות לבדו, וא"כ איך מרמז הכתוב הנגאלה העתידה לגאולת מצרים. ועוד צריך להבין מ"ש בזה"ש, ומביאנו כ"ק מו"ח ארמו"ר בהמאמר דפסח⁹, דיוק הלשון כימי לשון רבים, כיום מבעי לי, דהא כחד זמנא נפקן, שמוזה מוכן שגם הנגאלה העתידה (שעלי כימי גוי אראנו נפלאות) תהי' באופן כזה, ולכאורה יוקשה, שהרי נחבאר לעיל שהמעלה דמשיח היא להיותו בחי' יחידה הכללית, וענינו הוא שיגלה את בחי' היחידה שבנפש בכל ישראל, והרי ענין היחידה הוא היפך ענין הרבים, וא"כ מהו אומדן כימי גוי אראנו נפלאות, ימי דייקא, לשון רבים.

ב) וירובך בהקדם משנת"ל כללות הענין שהנגאלה העתידה תהי' זומת לגאולת מצרים, וכשם שבגאולת מצרים הי' קריעת ים סוף, והיינו לפי שהי' בקיעת הפרסא למעלה, ומזה נמשך גם למטה קריעת ים סוף, הנה כמ"כ יהי' גם לעתיד בקיעת הפרסא, כמ"ש¹⁰ והניף ידו על הנהר. אלא שביציאת מצרים היתה בקיעת הפרסא התחתונה, ולעתיד תהי' בקיעת הפרסא היותר עליונה. וכמשנ"ח שקריעת ים סוף הרי"ע בקיעת המלכות, ובקיעת הנהר דלעתיד הרי"ע בקיעת העלם הבית. דהנה, המלכות היא ממוצע בין אצילות לבי"ע, וכשם שבכל ממוצע יש כ" מדרגות, כמ"כ יש גם בהמוצע ומלכות כ" מדרגות, פנימיות המלכות

1) 6 ד"ה כימי צאתך תשי"ח (סה"מ תשי"ח)
 2) ע. 159.
 3) 7 ד"ה הנה ישיביל עבדי (לעיל ע' צח ואילן).
 4) תהלים קל"ד.
 5) ח"ג קע"א, א.
 6) ישיע"י יא, טו.

1) מיכה ג, טו.
 2) ראה אהר"ח ז"ח (ת"א) עה"פ (ע' תפ"ג).
 3) ליל"א מיכה זכ"ו תקנ"ט.
 4) תהלים קל"ד.
 5) ח"ג קע"א, א.

עבדי גוי¹¹, שתמשת המדרגות ישיביל ירום נשא וגבה מאד קאי על ר' עולמות אבי"ע והבחי' שלמעלה מאצילות. ישיביל עבדי קאי על עשי', שיש בו תעוררות טו"ר, כמ"ש¹² נחמד העץ להשיביל. ירום קאי על יצירת. וגבה קאי על בריאה. ונשא קאי על אצילות. ומאד אותיות אדם¹³, אלא שהוא למעלה מאדם, קאי על הכחי' שלמעלה מהעולמות. וצריך להבין, איך שירך שמכחי' ישיביל שהוא תעוררות טו"ר, מזה מתחיל סדר העלי' עד העלי' להבחי' שלמעלה מאצילות. אך הענין הוא, דהנה כל הגלויים דלעתיד חלויים כמעשינו ועבודתנו עכשיו בהעבודה דאתכפיא סט"א דוקא, דכך אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה ככולהו עלמין¹⁴, וכפי שפירש כ"ק מו"ח ארמו"ר בההמשך דהסתלקותו¹⁵, שע"י העבודה דאתכפיא סט"א איך אור שבכולהו עלמין בשוה. ולכן הנה מהעבודה דשיביל שהוא בידוד עה"ד טו"ר, מתחיל סדר העלי' עד לבחי' מאד שהוא למעלה מאצילות, דהיינו בחי' פנימיות עתוק שיתגלה לעתיד ע"י משיח צדקנו, שיכבוא ונגאלנו בקרוב ממש.

1) 87 ראה מקדמות שציינו בהערה 53.
 2) 88 בראשית ג, ו.
 3) 89 ראה ספר הגלגולים ספ"א. מגלה
 4) 90 ראה בחי' קאי לגבי השי"ת פ"א ואילן (סה"מ השי"ת ע' 111 ואילן).
 5) ראה זח"ב קכ"ב, ב. תניא פכ"ז (ל"ד, א). לק"ת ר"פ פקודי. שם תוקת סה"ב.
 6) 91 ד"ה בחי' קאי לגבי השי"ת פ"א ואילן (סה"מ השי"ת ע' 111 ואילן).
 7) 87 ראה מקדמות שציינו בהערה 53.
 8) 88 בראשית ג, ו.
 9) 89 ראה ספר הגלגולים ספ"א. מגלה
 10) 90 ראה בחי' קאי לגבי השי"ת פ"א ואילן (סה"מ השי"ת ע' 111 ואילן).
 11) 87 ראה מקדמות שציינו בהערה 53.
 12) 88 בראשית ג, ו.
 13) 89 ראה ספר הגלגולים ספ"א. מגלה
 14) 90 ראה בחי' קאי לגבי השי"ת פ"א ואילן (סה"מ השי"ת ע' 111 ואילן).
 15) 87 ראה מקדמות שציינו בהערה 53.